

J. MAŁAŁSKI

Materiały do występowania rodzaju *Viscum* L. w Polsce. I.

(*Materials to the knowledge of the occurrence of the genus *Viscum* L. in Poland. I.*)

W ubiegłym roku ukazał się z kolei 55 – 56 zeszyt zbiorowego dzieła „Lebensgeschichte der Blütenpflanzen Mitteleuropas“ obejmujący rodzinę *Loranthaceae* w której rodzaj *Viscum* opracował W. Wangerin. Myliłby się jednak ten, ktoby w pracy tej znaleźć chciał dane choćby tylko co do najrzadszych gatunków żywicieli jemioli z Polski, mimo, że autor przytacza je dla Prus Wschodnich, Śląska, Czech, Węgier a nawet dla Anglii, podając aż 214 gatunków drzew i krzewów, na których obserwowano w naturze lub sztucznie szczepiono jemiolę w Europie środkowej i zachodniej. Mimo to autor, podając spis literatury (222 prace), przytacza najnowszą polską pracę Karmazyńskiej ale zupełnie z niej nie korzysta. Dowodem na to jest np. notatka przy *Fraxinus excelsior* L. (2 – str. 1021 nr 208) z której można się dowiedzieć, że *Viscum album* L. na tym drzewie została na pewno¹⁾ obserwowana jedynie w najbliższym sąsiedztwie Polski bo z okolic Gdańska i Śląska. O Polsce mimo cytowania pracy Karmazyńskiej nie ma ani słowa, choć podaje ona aż 10 stanowisk jemioli na „jessionie“, z których jeśli nie wszystkie to choć kilka jest wiarygodnych. Podobnie ma się rzecz i z innymi drzewami.

Zastanawiając się nad takim potraktowaniem pracy polskiej przez Wangerina, dochodzi się do wniosku, że praca Karmazyńskiej, mimo iż oparta jest na całym szeregu prac różnych autorów oraz na ankiecie Zakładu Systematyki Roślin U. J. P., nie daje żadnych konkretnych danych co do żywicieli jemioli w Polsce, a jedynie wykaz stanowisk, o których nie można powiedzieć skąd zostały zacytowane z powodu braku odwoływania się na podaną literaturę. Przytoczone w objaśnieniach na str. 42 polskie nazwy drzew i krzewów nie budzą

¹⁾ Podkreślenie autora.

zbytniego zaufania z powodu braku daleko ważniejszych nazw łacińskich. Wielka to szkoda, że praca Karmazyńskiej w założeniu swym mająca być „czemś w rodzaju dopełnienia do monografii Tubeufa“ (1 — str. 34), a więc pracą szeroko ujętą i dającą ściśle i łatwo dające się sprawdzić w źródłach dane o jemiole w Polsce, i to nie tylko dla swoich ale i dla obcych, stała się tylko „skrótem pracy magisterskiej“ (1 — str. 60), którą Wangerin co prawda zacytował, ale nie mógł, czy nie chciał z niej korzystać.

Chcąc do rozmieszczenia *Viscum* w Polsce dorzucić nieco nowych stanowisk, a przede wszystkim podkreślić, że Polska nie jest krajem uboższym pod względem żywicieli jemioły niż inne kraje Europy środkowej i zachodniej, oraz, że na naszym terenie *Viscum album* nie tylko z całą pewnością była obserwowana na *Fraxinus excelsior* w stanie naturalnym, ale także i na innych drzewach krajowych i zagranicznych, przytaczam poniżej listę żywicieli zaobserwowanych przeze mnie osobiście.

Viscum album L. widziałem na:

Acer platanoides L. — Lwów: Cetnerówka¹⁾, Długosza 4²⁾, Majerówka, Filipówka, Krzywczyce i Sichów koło Lwowa.

Acer pseudoplatanus L. — Lwów: Cetnerówka, Długosza 4, Mariówka — w lesie; Romanów koło Bóbrki — w lesie; Cymbały przysiółek Lackiego Wielkiego koło Złoczowa — skraj lasu (z)³⁾; Wesółka koło Krzemieńca — w lesie (z).

Zdaje się, że jemioła często występuje na jaworze chociaż Karmazyńska nie podaje go wcale w spisie żywicieli.

Acer saccharinum L. var. *normale* Pax. — Lwów, Długosza 4. Na pięknym okazie tego klonu (obwód pnia 3:35 m w pierśnicy, wysokość około 22 m) rośnie aż 35 krzaków jemioły (ryc. 1), a mimo to drzewo jest dobrze rozwinięte (z).

Acer tataricum L. — Lwów: Długosza 4, dwa okazy jemioły (ryc. 2); Cetnerówka: tu od paru lat dobrze się rozwija jeden okaz jemioły na sadzonym klonie tatarskim. Zdaje się, że dotychczas z tego drzewa jemioła nie była znana na terenie Polski (z)⁴⁾.

Aesculus rubicunda Lois. (= *Ae. carnea* Hayne) — Lwów: Długosza 4. Na dwu dużych drzewach rośnie 6 okazów jemioły zupełnie

¹⁾ Cetnerówka = Ogród Botaniczny U. J. K. ul. Dunin-Wasowicza 54.

²⁾ Długosza 4 = Ogród Botaniczny U. J. K. ul. Długosza 4.

³⁾ z = zielnik prywatny autora.

⁴⁾ Posiadane przeze mnie okazy w zielniku nie mają części nasadowej, gdyż zebranie jej równałoby się zupełnemu zniszczeniu stanowiska. Są to więc pojedyncze gałązki z fotografowanych okazów wraz z gałązkami żywiciela.

dobrze rozwiniętych. Dotychczas jemiola była na tym drzewie podawana zaledwie z dwóch miejscowości w Europie (2 — str. 1018). Obecnie przybywa trzecie stanowisko, a dla Polski na razie jedyne (ryc. 3 i 4), (z).

Carpinus betulus L. — Lwów: Cetnerówka. Jeden mały okaz jemioli wysoko w szczycie korony. Jest to drugi okaz graba we Lwowie na którym jemiola występuje (3). Czy poza Lwowem znana jest z innych stanowisk na grabie trudno mi w tej chwili powiedzieć,

Fot. J. Mądalski

Ryc. 1. *Viscum album* L. na *Acer saccharinum* L. w Ogrodzie Botanicznym U. J. K. we Lwowie. — (*Viscum album* L. on *Acer saccharinum* L. in the Univ. Bot. Gard. in Lwów).

Fot. J. Mądalski

Ryc. 2. Dwa słabo się rozwijające krzaki *Viscum album* L. wśród pogiętych gałęzi *Acer tataricum* L. w Ogrodzie botanicznym U. J. K. we Lwowie. — (*Two weakly unfolded shrubs of Viscum album* L. among crooked branches of *Acer tataricum* L. in the Univ. Bot. Gard. in Lwów).

w każdym razie Karmazyńska wogóle graba w spisie żywicieli jemioli nie wymienia, a w tekście swej pracy (1 — str. 37) podaje w wątpliwość dane z literatury nie podając jednak autora, który miał ją widzieć na grabie.

Fraxinus excelsior L. — Brody, w alei lipowej przy drodze w stronę Makutry; Nuszcze koło Złoczowa, na północ od wsi na północnym skraju lasu.

Malus silvestris Mill. — Lwów: Cmentarz Obrońców Lwowa. W nie zajętej jeszcze pod cmentarz partii parceli, w zaroślach tarniny na młodej dziko wyrosłej jabłoni, jeden krzaczek jemioli.

Malus sp. — na szczepionych jabłoniach. Lwów: Cetnerówka; Pasieki Miejskie, Gańczary, Winniczki i Winniki koło Lwowa; Łanowice koło Sambora, w ogrodzie na plebanii; Dubaniowice koło Rudek.

Fot. J. Mądalski

Ryc. 3. *Viscum album* L. na *Aesculus rubicunda* Lois. (dwa drzewa boczne) i *Acer platanoides* L. (drzewo środkowe) w Ogr. bot. U. J. K. we Lwowie. — [*Viscum album* L. on *Aesculus rubicunda* Lois. (two lateral trees) and on *Acer platanoides* L. (the middle tree) in the Univ. Bot. Gard. in Lwów].

1005 nr 66 i 68) dla Polski jest to jednak zupełnie nowe nie notowane stanowisko (z). (Ryc. 5).

Robinia pseudoacacia L. — Lwów: Cmentarz łyżakowski, Cytadela i w wielu innych punktach miasta; Bieńkowa Wisznia koło Rudek, w parku pałacowym we Fredrowie. Jest to jeden z najpospolitszych żywicieli jemioli.

Populus alba L. — Dubaniowice koło Rudek; tu zaledwie kilka krzaków jemioli na tych topolach.

Populus candicans Ait. — Lwów: Cetnerówka.

Populus nigra L. — Lwów: Cetnerówka (z), Pohulanka; Bieńkowa Wisznia koło Rudek, we wsi i w parku pałacowym we Fredrowie. Dubaniowice koło Rudek; Stare Sioło i Sichów koło Lwowa.

Jemiola występuje zwykle obficie na tej topoli.

Quercus palustris Du Roi — Białowieża, na dwu sadzonych drzewach w parku pałacowym. Stanowisko to odkrył p. Dr Kobendza Roman, a pokazał mi je p. inż. Dr Karpieński J. J.¹⁾ Z Europy środkowej podawano dość często jemiolę z tego dębu (2 — str.

¹⁾ Panu Drowi Kobendzy za udzielenie zgody na umieszczenie notatki o odkryciu przez Niego jemioli na *Quercus palustris* oraz na fotografię gałązki z jemiolą składam na tym miejscu serdeczne podziękowanie.

Salix alba L. — Lwów: Cetnerówka.

Salix fragilis L. — Łuka koło Złoczowa.

Salix sp. — Biedrusko koło Poznania; folwark Fredrowo w Bieńkowej Wiszni koło Rudek.

Tilia cordata Mill. (= *T. parvifolia* Ehrh.) — Lwów: Cetnerówka i kilka innych punktów miasta; Kołtów koło Złoczowa, w parku i koło gajówki Osmej licznie (z); Olesko; Juśkowice koło Oleska (ryc. 6); Brody, w alei lipowej przy drodze w stronę Makutry; Puszcza Białowieska, w Nadleśnictwie „Zwierzyniec“ oddział 450 (z); Sichów, Gańczary i Winniczki koło Lwowa.

Fot. J. Mądalski

Ryc. 4. *Viscum album* L. na gałęzi *Aesculus rubicunda* Lois. w Ogrodzie botan. U. J. K. we Lwowie. — (*Viscum album* L. on a branch of *Aesculus rubicunda* Lois. in the Univ. Bot. Gard. in Lwów).

Fot. R. Kobenda

Ryc. 5. Gałązka *Quercus palustris* Du Roi z *Viscum album* L. z Białowieży. (A small branch of *Quercus palustris* Du Roi with *Viscum album* L. from Białowieża).

Viscum abietis Beck. zebrałem na:

Abies alba Mill. — Ojców (z); Uherce Zapłatyńskie koło Sambora, w zwartym drzewostanie jodłowym w „Lesie Radłowickim“ na wzgórzu „Pasięka“ (z); Morszyn koło Stryja, na zrębie lasu „Czeresz“ na samotnej jodle (z).

Viscum laxum Bois. zebrałem na:

Sorbus probab. aucuparia L. — Biedrusko koło Poznania, na sadzonej jarzębinie koło Izby chorych (z). Stanowisko to jest nader

ciekawe, gdyż gatunek ten rośnie na sosnach np. nad Jeziorem Góreckim koło Ludwikowa, gdzie pokazał mi go p. Dr Krawiec F. (z). Na drzewach liściastych zdaje mi się nie był u nas notowany, pomyłka

Fot. J. Treszka

Ryc. 6. *Viscum album* L. na *Tilia cordata* Mill. przy drodze w Juśkowicach koło Oleska. — *Viscum album* L. on *Tilia cordata* Mill. at the way from Juśkowice to Olesko.

jednak w oznaczeniu jest wykluczona, bo cechy charakterystyczne t. j. pestki jednozarodkowe i bardzo wąskie liście wyraźnie wskazują na ten gatunek.

Z Zakładu Systematyki i Morfologii Roślin Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie.

SUMMARY.

This note gives about 50 stations of mistletoe (*Viscum* L.) in Poland established on the ground of author's observations on 18 various hosts. The most mentionable is the occurrence of *Viscum album* L. on *Aesculus rubicunda* Lois., *Acer saccharinum* L., *A. tataricum* L. and *Quercus palustris* Du Roi, since these tree species have been not observed in Poland till now as hosts of mistletoe.

*From the Institute for Plant Morphology and Taxonomy of J. K.
University in Lwów.*

LITERATURA.

1. Karmazyńska H. — O jemiole w Polsce. — Roczn. Pol. Tow. Dendrolog. Vol. II (1928) p. 34—65.
2. Kirchner O., Loew E., Schröter C. u. Wangerin W. — Lebensgeschichte der Blütenpflanzen Mitteleuropas. Lfg. 55—56. Bd. II, 1. Abteil.: *Loranthaceae*. — Stuttgart 1937.
3. Makowiecki St. — Jemioła (*Viscum album*) i gązownik (*Loranthus europaeus*). — Roczn. Pol. Tow. Dendrolog. Vol. III. p. 162—164.

Gummisla K. Tatuwa
Pawta, Technikum Sprodnice

Ilex alba
 Robinia pseud
 Syringa vulgaris
 Ligustrum vulg
 Philadelphus
 Thuja occident
 Acer platanifolium
 Quercus bot. mex
 Fraxinus excelsior -
 " pennsylvanica - 245, 201
 Juglans cinerea - 241
 Acer campestre - many! no col
 Tilia cordata -
Liriodendron tulipif. - 400 cm
 ne wyl. 2m 3 pójme kinnanyka
 gone fance piramidale
Platanus acerifolia - 527, 342
 Thuja occident - 173, 979
 Forsythia europ
 Acer pseudoplat
 Picea excelsa
 Pinus strobus - 264
 Fagus silvatica
 Tilia euchlora